

SØR-VARANGER KOMMUNE

Vedtatt planprogram: Kommunedelplan for naturmangfold i Sør-Varanger

Versjon	Dato	Beskrivelse
1	26.06.2024	Høringsutkast
2	23.10.2024	Etter høring og offentlig ettersyn

Innhold

1.	Innledning	3
2.	Rammer og premisser for planarbeidet.....	3
2.1	Formål, omfang og innhold	3
2.2	Overordnede føringer.....	4
3.	Prosess, medvirkning og organisering av planarbeidet	7
3.1	Prosess.....	7
3.2	Medvirkning.....	7
3.3	Organisering av arbeidet	9
3.4	Planlagt fremdrift	9
4.	Oppbygging av planen	10
4.1	Kunnskapsgrunnlag.....	10
4.2	Plandokumentet	11

1. Innledning

Det meste av produkter og tjenester vi benytter oss av i det daglige er produkter og opplevelser vi får direkte eller indirekte igjennom økosystemtjenester. Økosystemtjenester er et begrep som omfatter alt fra grunnleggende livsprosesser, forsynende prosesser (f.eks. mat, vann, energi og medisin), regulerende tjenester (f.eks. pollinering, vannstrømmer m.m.) og opplevelsestjenester (f.eks. rekreasjon, turisme, åndelige og religiøse verdier, kunnskap og naturarv m.m.). Det er derfor i samfunnets interesse å best mulig forvalte det naturmangfoldet vi har på en slik måte at vi kan nyte godt av forutsigbare, stabile og varierte økosystemtjenester av høy kvalitet. Dette sikres igjennom et godt samspill mellom naturen og oss mennesker.

I Stortingsmeldingen Natur for Livet (Meld. St. 14 (2015 - 2016)) ble kommunedelplan for naturmangfold utpekt som et viktig redskap for å synliggjøre naturmangfoldverdiene i kommunenes eget planarbeid. I den sammenheng har det blitt opprettet en tilskuddsordning der kommuner kan søke støtte til utarbeiding og revideringen av kommunedelplan for naturmangfold. Sør-Varanger har ikke fra tidligere en egen plan for ivaretagelse og forvaltning av naturmangfoldet i kommunen. Kommunen søkte derfor om midler til å utarbeide en slik plan og mottok et tilsagn på 400 000,- fra miljødirektoratet for å igangsette arbeidet.

Planen skal bidra til økt kunnskapsnivå om egne naturverdier i Sør-Varanger kommune og styrke kunnskapsgrunnlaget for politiske og administrative beslutninger. En kommunedelplan for naturmangfold vil også skape forutsigbarhet for forvaltningen og andre brukerinteressenter i kommunen (utbyggere, grunneiere etc.). Dette planprogrammet angir den videre planprosessen for arbeidet med kommunedelplanen for naturmangfold.

2. Rammer og premisser for planarbeidet

2.1 Formål, omfang og innhold

Kommunedelplanen for naturmangfold skal utarbeides som kommunedelplan etter plan- og bygningslovens §§ 11-1 og 11-12, dette sørger for tilstrekkelig med medvirkning og stor grad av politisk- og administrativ forankring.

Hovedformålet med planen er at Sør-Varanger kommune skal få økt kompetanse om naturmangfoldet og naturverdiene i kommunen og på bakgrunn av det kunne utøve god natur- og arealforvaltning.

Kommunedelplanen skal redegjøre for kommunens langsiktige mål, belyse utfordringer Sør-Varanger kommune står overfor og beskrive strategier for å nå ønsket utvikling av naturmangfoldet. Politiske myndigheter skal formidle overordnede føringer for hvilken retning kommunens naturforvaltning skal ta.

Planprogrammet redegjør for følgende punkter:

- Målet med planen
- Planprosessen med tidsfrister for planarbeidet og deltagere
- Plan for medvirkning

- Behov for utredninger

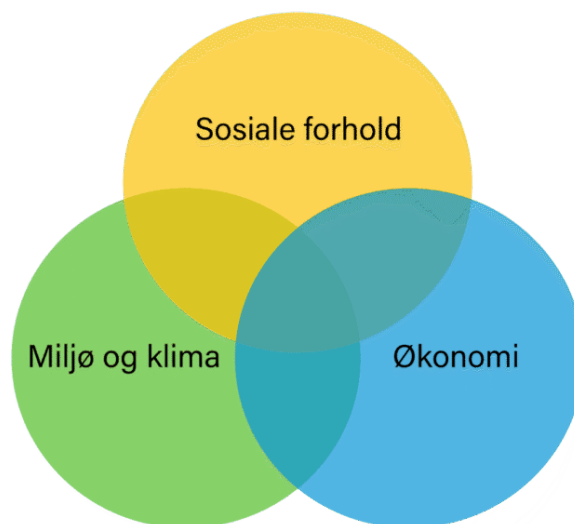
Et viktig premiss for å oppnå en god planprosess er å tilrettelegge for tilstrekkelig med medvirkning og gjøre informasjon om naturmangfold lettere tilgjengelig for allmennheten. Det skal legges stor vekt på lokal medvirkning i utvelgelsen av viktige naturområder, dette vil sikre god lokal forankring av planen. Tanken er at planen vil gi forvaltningen, grunneiere, næringslivet økt insentiv til å ivareta naturverdiene i Sør-Varanger kommune. Kommunedelplanen vil også forenkle og gi mer forutsigbarhet i administrativ saksbehandling og politiske beslutninger.

2.2 Overordnede føringer

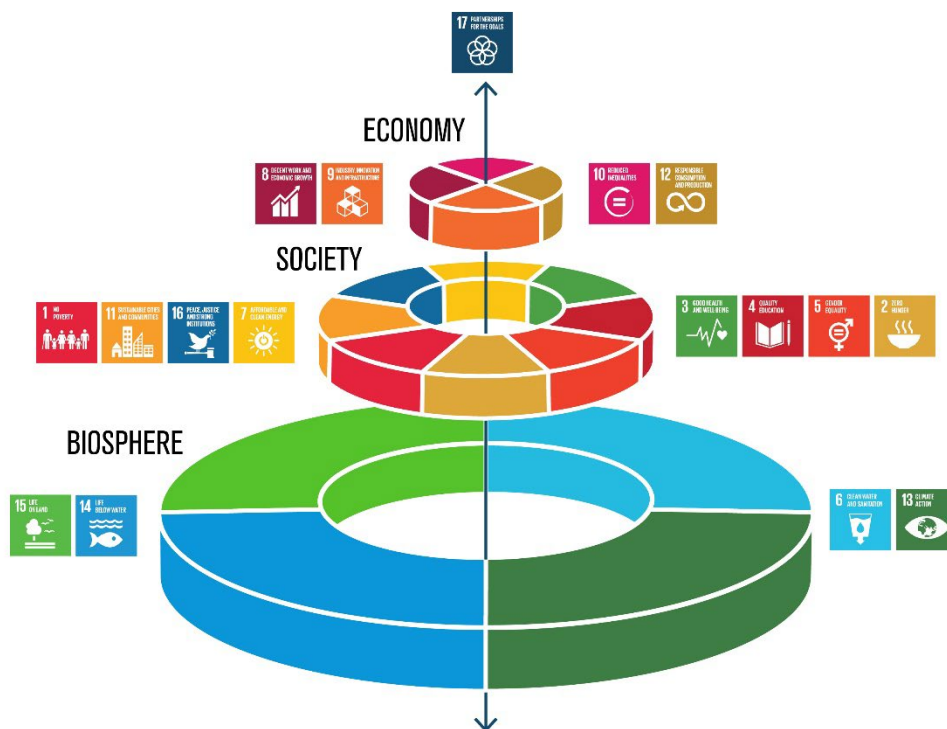
Globale føringer:

FNs bærekraftsmål

FNs bærekraftsmål baserer seg på et globalt samarbeid for å nå de 17 forskjellige hovedmålene og de 169 delmålene som ble vedtatt gjennom en verdensomfattende demokratisk prosess. Bærekraftsmålene kan deles inn i tre dimensjoner som er sterkt sammenknyttet: biosfæren (miljø og klima), sosiale forhold og økonomi (Figur 1). Mål 13. *motvirke klimaendringer*, 14. *Livet i havet* og 15. *Livet på land* er tre viktige mål innenfor biosfæredimensjonen og er med på å legge grunnlaget for dimensjonene for sosiale forhold og økonomi (Figur 2). Hvis man ønsker å sikre de sosiale forholdene og økonomien må man derfor ivareta livsgrunnlaget vårt som er naturen (biosfæren).

Figur 1. Viser de tre dimensjonene i FNs bærekraftsmål (Kilde: FN-Sambandet).

Graphics by Jankin Lovinetskiy

Figur 2. Viser de tre dimensjonene i FNs bærekraftsmål og strukturen dem imellom. (Kilde: Azote Images for Stockholm Resilience Centre)

Konvensjonen om biologisk mangfold

Konvensjonen om biologisk mangfold ble opprettet i 1993 og består i dag av 195 medlemsland. Medlemslandene som har sluttet seg til konvensjonen har forpliktet seg å inkorporere tre hovedmål i egne lover og regler for å sikre naturmangfoldet på kloden. De tre hovedmålene er som følger:

1. Å bevare klodens biologiske mangfold
2. Å fremme bærekraftig bruk av ressursene
3. Å dele godene av genetiske ressurser rettferdig

Naturavtalen

Naturavtalen ble opprettet i 2022 og per 2023 har 196 medlemsland i FN sluttet seg til avtalen, deriblant Norge. Avtalen foretar seg historisk høye målsettinger om naturvern og mangfold. Hovedmålet for avtalen er å stoppe menneskelige ødeleggelser av naturen samt restaurering av natur som har gått tapt.

Avtalen har fire mål og 23 delmål som er forpliktende for de landene som har stilt seg bak avtalen. Noen hovedpunkter i avtalen er i korte trekk følgende:

30-prosentsmålet: 30 prosent av all natur på land skal vernes innen 2030.

Restaurering: 30 prosent av all ødelagt natur skal være restaurert innen 2030

Matsvinn: Matsvinn, avfall og overforbruk skal reduseres betydelig.

FNs naturpanel

FNs naturpanel er et globalt naturvitenskapelig panel som består av eksperter fra hele verden som kontinuerlig lanserer utredninger og som jobber for bedre kunnskapsgrunnlaget vårt om naturens tilstand og økosystemtjenester. I følge naturpanelet er det oss mennesker som er det største innvirkende faktoren på tap av naturmangfold igjennom blant annet overbeskatning, nedbygging, klimaendringer, forurensning og spredning av fremmede arter.

Nasjonale føringer:

Natur for livet (Meld. St. 14 (2015-20216))

Natur for livet er en stortingsmelding fra 2015 som tar for seg hvilke utfordringer vi står overfor når det kommer til naturmangfold og hvilke virkemidler man vil ta i bruk for å løse disse. Videre beskriver meldingen hvordan politikken vil bidra til å nå internasjonale og nasjonale mål for ivaretagelse av naturmangfoldet. Et innsatsområde er å styrke kommunenes arbeid med natur- og arealforvaltning og gjøre kommunene bevisst på sin rolle i ivaretagelsen av naturmangfold.

Meldingen la også grunnlaget for et pilotprosjekt i 2015 om kommunedelplaner for naturmangfold som et virkemiddel for å øke kommunenes kompetanse om naturmangfoldet. Prosjektet ble videreført og kommuner kunne i 2024 søke om tilskuddsmidler for utarbeiding av en kommunedelplan for naturmangfold, noe Sør-Varanger kommune har gjort.

Nasjonale miljømål

Norge har 24 nasjonale klima- og miljømål som er fastsatt av klima- og miljødepartementet, målene beskriver hva som er ønsket tilstand for miljøet i Norge. Klima- og miljømålene blir målt av departementet ved hjelp av 82 miljøindikatorer og resultatene fra målingene brukes til å utarbeide tiltak for å bedre miljøet og for å styrke kunnskapsgrunnlaget i beslutninger som berører miljøet.

Nasjonal forventning til regional og kommunal planlegging (2023-2027)

Hvert fjerde år legges det frem nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging, forventningene er med på å fremme bærekraftig utvikling i hele landet. Intensjonen er at de nasjonale forventningene skal følges opp i kommunale planstrategier og planer, og at det settes stort fokus på klima og miljø i samfunns- og arealplanlegging.

Regionale føringer:

Regional plan for klimaomstilling i Finnmark (plan under utarbeiding)

Planen har som mål er å forbedre fylkets evne til å håndtere klimaendringene, hvor et av fokusområdene er å finne løsninger som bevarer naturmangfold.

Troms og Finnmark vannregion 2022-2027 og Norsk-finsk vannregion 2022-2027

Hovedmålet for vannforvaltningsplanene er å sørge for bærekraftig bruk av vannmiljøet og økosystemene. Planen baserer seg på økosystembasert forvaltning som kartlegger påvirkningen fra alle sektorer som benytter seg av og påvirker vann.

Kommunale føringer:

Kommunal planstrategi 2024-2027

Planstrategien forteller om prioriteringen av kommunens planarbeid.

Kommuneplanens samfunnsdel 2014-2026

Det overordnede styringsdokumentet for kommunen er kommuneplanens samfunnsdel. Samfunnsdelen tar for seg kommunens langsiktige mål og strategier.

Kommuneplanens arealdel 2018-2030

Kommunens arealplan er en overordnende plan som legger føringer for hvor det er lov til å bygge og hva det er lov til å bygge hvor i kommunen. En kommunedelplan for naturmangfold vil komme med viktige innspill til arealplanen.

3. Prosess, medvirkning og organisering av planarbeidet

3.1 Prosess

Varsel om oppstart av arbeid med kommunedelplan for naturmangfold i Sør-Varanger sendes ut samtidig som forslag til planprogram sendes ut på høring /offentlig ettersyn.

Forslaget til planprogram skal sendes på høring til statlige og regionale myndigheter, private interesseorganisasjoner, offentlige organ og berørte institusjoner. Det fastsettes en frist for innsending av uttalelser og innspill til planprogrammet. Eksempler på innspill kan være forslag til utredninger, aktuelle temaer i planarbeidet, mulighet til medvirkning eller innspill til selve planprosessen. Planprogrammet skal fastsettes av kommunestyret, arbeidet med planen igangsettes når planprogrammet er fastsatt.

Et planforslag utarbeides først etter en lengere prosess med innhenting av kunnskap, medvirkning og rådføring med berørte myndigheter. Planforslaget vil bestå av to deler, en tematisk plan og en handlingsplan.

Når forslag til kommunedelplan for naturmangfold er ferdigstilt legges planen ut til offentlig ettersyn med en høringsperiode på seks uker. Innspill merknadsbehandles og planforslaget bearbeides ved behov, ved vesentlige endringer i planforslaget skal planen på nytt legges ut til offentlig ettersyn. Den endelige kommunedelplanen for naturmangfold i Sør-Varanger vedtas av kommunestyret.

3.2 Medvirkning

Det blir viktig i arbeidet med kommunedelplanen å inkludere interesseorganisasjoner, reindrift og enkeltpersoner som sitter på verdifull informasjon om det lokale naturmangfoldet. Melding om planoppstart skal kunngjøres i lokalavisen, kommunens hjemmeside og andre sosiale medier. Særskilt

varsel om oppstart og høringer skal sendes til alle aktuelle interesseorganisasjoner, enkeltpersoner, grunneiere, bygdelag og andre relevante lag og foreninger i kommunen.

Kommunen skal legge stor vekt på å synliggjøre og omtale arbeidet med kommunedelplanen for å sørge for at informasjonen når ut til flest mulig og tilrettelegge for en inkluderende og oversiktlig medvirkningsprosess.

Det skal legges opp til dialogmøte under høringsperioden til planprogrammet, møtet vil gi mulighet for innspill til planprogrammet.

Målet er at medvirkningen skal i stor grad bidra til å innarbeide rutiner og å heve kommunens kompetanse på naturmangfold. Se punkt 3.3 om organisering av arbeidet for ytterligere informasjon om lokal medvirkning.

3.3 Organisering av arbeidet

Arbeidsgruppe: Består av saksbehandler/prosessleder og andre ansatte fra kommunens administrasjon. Oppgaven til arbeidsgruppen er å foreta alt det administrative arbeidet med planen og å ha et medansvar for fremdrift i arbeidet og innholdet i planen. organisere medvirkningsprosessene. Arbeidsgruppen skal også stå for utarbeiding av forslag planprogram og planforslag. Arbeidsgruppen består av personer fra følgende fagfelt: Arealplanlegging, jordbruk, samfunnsplanlegging, oppmåling og miljøvern.

Styringsgruppe: Styringsgruppa skal består av utvalg for plan og samferdsel. Styringsgruppa skal ha et overordnet politisk ansvar for å lede prosjektet i riktig retning, sørge for at planprosjektet blir prioritert og at det kommer i mål.

Referansegruppe:

Lokal referansegruppe: Denne referansegruppen skal bestå av representanter fra kommunens administrasjon og brukerinteressenter rundt om i kommunen (miljøorganisasjoner, grunneiere, velforeninger, jordbruk, reindrift, samiske foreninger, jeger- og fiskeforeninger m.m.). Den lokale referansegruppen sin oppgave er å fungere som en hørings- og medvirkningspartner i form av å innhente lokalkunnskap, innspill til kartlegging av viktige områder og generelt gi innspill knyttet til innholdet i planprogrammet og selve kommunedelplanen. Referansegruppen møtes jevnlig under planprosessen og inviteres til å delta i workshops.

Det er blant annet relevant å inkludere den lokale referansegruppen i følgende prosesser:

1. Bidra med lokalkunnskap i arbeidet med å danne kunnskapsgrunnlaget for kommunedelplanen
2. Komme med innspill til områder som burde kartlegges ytterligere
3. Komme med innspill til konkrete tiltak til kommunedelplanen

Den lokale referansegruppen skal sikre at man når ut til flest mulig med den samme informasjonen og sikre god medvirkning fra lokale brukerinteressenter.

Politisk referansegruppe: Utvalg for miljø og næring fungerer som en politisk referansegruppe, dette innebærer at de skal få muligheten til å være en del av medvirkningsprosessen ved å behandle og komme med innspill til forslaget til kommunedelplan for naturmangfold før planen sendes på høring/ offentlig ettersyn.

3.4 Planlagt fremdrift

Prosess	Tidsfrister
Kommunedirektøren utarbeider forslag til planprogram	April – Mai 2024 30. mai 2024
Politisk behandling av forslag til planprogram	11. juni Plan og samferdsel 26. juni Kommunestyret
Forslag til planprogram og varsel om planoppstart legges ut til offentlig ettersyn/høring	27. Juni 2024 – 12. august 2024
Fastsetting av planprogram i kommunestyret	21. august - Utvalg for miljø og næring 26. september - Utvalg for plan og samferdsel

	23. oktober - Kommunestyret
Delrapport med politisk vedtak om oppstart oversendes miljødirektoratet	Innen oktober 2024
Utvikling av planforslag	September 2024 – juli 2025
Politisk behandling av planforslag	August 2025
Planforslag legges ut til offentlig ettersyn/høring	August/september 2025
Kommunedirektøren sluttbehandler planforslaget	Oktober 2025 – Desember 2026
Planen behandles i politiske utvalg	Januar 2026
Ferdigstilt plan vedtas i kommunestyret	Februar 2026
Avslutning av prosjekt/sluttrapport til miljødirektoratet	Mars 2026

4. Oppbygging av planen

4.1 Kunnskapsgrunnlag

Mye av arbeidet med planen vil i stor grad basere seg på kunnskaps- og datagrunnlag man allerede har om naturmangfoldet i kommunen. Under planprosessen vil det være viktig å kartlegge behovet for registreringsarbeid som kan utføres parallelt med planarbeidet. Viser det seg sent i planprosessen at det er behov for ytterligere kartlegging og registrering av naturmangfold så kan dette tas med i planens handlingsdel.

Det finnes allerede mye informasjon om naturmangfoldet i Sør-Varanger kommune, et lite utvalg av rapporter er:

- Skjøtselsplan for Skoltebyen kulturmiljø (Sállir 2023)
- Biologisk mangfold i Høybuktnoen skyte- og øvingsfelt, Sør-Varanger, Finnmark (Forsvarsbygg, 2013)
- Kartlegging av naturtyper i Sør-Varanger (Ecofact, 2012)
- Registrering av naturtypelokaliteter i Sør-Varanger kommune 2009-2010 (Asplan viak, 2011)
- Kartlegging av biologisk mangfold i Sør-Varanger kommune (NINA Oppdragsmelding, 2004)
 - Inneholder kart over viktige naturtyper, prioriterte viltområder og forvaltnings/skjøtselstiltak for å ivareta artsmangfoldet og viltressursene.

Miljødirektoratet, Norsk institutt for bioøkonomi (NIBIO) og Artsdatabanken har også utarbeidet gode kartgrunnlag som gir oss masse informasjon og et rikt kunnskapsgrunnlag om naturmangfoldet vi har i kommunen. I tillegg har Statsforvalteren i Troms og Finnmark informasjon om sårbare arter som er unntatt offentlighet.

I naturbase er det registrert 189 naturtypelokaliteter i kommunen av nasjonal, regional og lokal verdi, hvorav 44 av disse er marine. I tillegg er det 11 områder som er registrert som verdifulle kulturlandskap, ett av disse er Sää' msijdd/Skoltebyen som også er et utvalgt kulturlandskap. Noen svært viktige naturtyper vi har er *palsmyr*, *gammel barskog*, *kroksjøer*, *flommarker* og *meandreende elveparti*, *slåttemark* og *gammel lauvskog*. Kommunen har 11 naturvernområder som omfatter alt fra Øvre Pasvik nasjonalpark til område for plantelivsfredning på kirkegården i Bugøynes.

Sør-Varanger kommune er hjem til en rekke arter som er vurdert som *nær truet* (NT), *sårbar* (VU), *sterkt truet* (EN) og *kritisk truet* (CR) på den norske rødlista, det er alt fra pattedyr, fugler, insekter og

sopp. Blant disse artene finner vi polarflokk (*Polemonium boreale* (VU)), med unntak av Svalbard er denne kun påvist i Sør-Varanger. Russearve (*Moehringia lateriflora* (NT)), denne arten er i nyere tid kun funnet i Sør-Varanger. Vi finner også sjøfugler som Alke (*Alca torda* (VU)), storskarv (*Phalacrocorax carbo* (NT)), polarlomvi (*Uria lomvia* (CR)) for å nevne noen.

4.2 Plandokumentet

Kommunedelplanen for naturmangfold utarbeides som en temaplan, planen vil bestå av en tematisk del med henvisning til kart og en handlingsdel. Planen skal ha en tidshorisont på 12 år og er gjeldende fra det tidspunktet planen vedtas (2026-2038) og ut planperioden, med mindre ny plan vedtas eller planen oppheves før utgangen av planperioden. Kommunedelplanen er ikke juridisk bindende, men vil kunne gi nyttige føringer. Planområdet er hele Sør-Varanger kommune med både land- og sjøarealer.

Tematisk del:

Denne delen av planen skal samle eksisterende kunnskap og presentere det i en helhetlig oversikt. Denne delen vil danne kunnskapsgrunnlaget om naturmangfoldet for lokalbefolkning og internt i kommunen. Den tematiske delen vil ta for seg målsettinger og retningslinjer for ivaretagelse av naturmangfoldet, samt presentere utfordringer og status for naturmangfoldet vårt på en hensiktsmessig og helhetlig måte.

Kommunedelplanen vil kunne gi føringer og være et nyttig verktøy i saksbehandling, planlegging og forvaltning av området som berører natur. Eksempler på dette kan være: vern av naturområder, øke kunnskapsgrunnlaget og restaurere/gjenskape naturområder og tilhørende naturmangfold.

Planen vil gi et godt grunnlag for å utøve en mer helhetlig natur- og arealforvaltning og se sammenhenger mellom naturområder som er avhengige av hverandre. Selv om kommunedelplanen ikke er juridisk bindende så burde enkelte spesielt viktige områder sikres i juridisk bindende planer (kommuneplanens arealdel) og ved eiendomsforvaltning, anleggsvirksomhet, forvaltning av grønnstruktur og via informasjon til befolkningen.

Handlingsdelen:

Handlingsdelen kan sees på som den utøvende delen av kommunedelplanen for naturmangfold. Denne delen tar for seg utfordringer og satsningsområder og den vil være viktig for å kartlegge kunnskapshull om naturmangfoldet i kommunen. Handlingsdelen vil også gi en oversikt over verdifulle områder og arter i kommunen og prioriterte skjøtsels- og forvaltningstiltak i planperioden. Tiltakenes omfang og finansiering vil være styrende for hvor mange tiltak som gjennomføres i løpet av en planperiode.